

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Directie Sub-Sahara Afrika

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie

BZDOC-1652916204-19

Uw Referentie

2020Z08426

Bijlage(n)

Datum 3 juli 2020

Betreft Beantwoording vragen van de leden Van Ojik en Van den Nieuwenhuijzen aan de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de situatie in Noord-Mozambique.

Hierbij bied ik u, mede namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de antwoorden aan op de schriftelijke vragen gesteld door de leden Van Ojik en Van den Nieuwenhuijzen over de situatie in Noord-Mozambique. Deze vragen werden ingezonden op 12 mei 2020 met kenmerk 2020Z08426.

Op 14 mei 2020 is door de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer om meer achtergrondinformatie gevraagd over de situatie in Cabo Delgado gevraagd. Deze Kamerbrief zal gelijktijdig aan deze brief aan de Voorzitter worden aangeboden.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Stef Blok

Antwoorden van de ministers van Buitenlandse Zaken, mede namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, op vragen van de leden Van Ojik en Van den Nieuwenhuijzen (beiden GroenLinks) over de situatie in Noord-Mozambique.

Directie Sub-Sahara Afrika

Onze Referentie

BZDOC-1652916204-19

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht 'Hoe jihadisten in razend tempo het noorden van Mozambique veroveren'? 1)

Antwoord

Ja.

Vraag 2

Kunt u een overzicht geven van de huidige situatie in de provincie Cabo Delgado? Hoeveel slachtoffers heeft het conflict de afgelopen tijd geëist? Hoeveel mensen zijn op de vlucht geslagen, waar verblijven zij, en onder welke omstandigheden?

Antwoord

Sinds oktober 2017 worden regelmatig gewelddadige aanslagen gepleegd in de noordelijke provincie Cabo Delgado. Gedurende 2019 en met name in het begin van dit jaar nam het aantal geweldsincidenten toe; er vinden nu bijna wekelijks aanslagen plaats. Vanaf 2017 zijn naar schatting ongeveer 1200 mensen om het leven gekomen, waaronder 700 burgerslachtoffers. In de periode 1 januari – 25 april 2020 werden 101 incidenten gerapporteerd, met naar schatting 285 doden tot gevolg, onder wie 200 burgerslachtoffers.¹ De precieze aantallen zijn moeilijk te achterhalen en te verifiëren.

Cabo Delgado is één van de armste en meest afgelegen provincies van Mozambique. In maart vorig jaar werd de provincie hard geraakt door de tropische cycloon Kenneth. De humanitaire noden in de provincie zijn hoog. Er zijn meer dan 170.000 ontheemden, als gevolg van de cycloon en het toenemende geweld. In de districtshoofdsteden zijn kampen voor de ontheemden en momenteel wordt er een nieuw kamp gecreëerd in de omgeving van Pemba. Naast de kampen verblijven ontheemden bij familie of vrienden of zijn dakloos. Door het geweld is maar liefst ca. 80% van de ontheemden momenteel onbereikbaar voor hulporganisaties.

Vraag 3

Wat is bij het kabinet bekend over de herkomst van de financiële en militaire middelen die de jihadisten, bekend als Ahlu Sunna Wa Jama (ASWJ), tot hun beschikking hebben? Welke rol speelt de internationale drughandel hierbij?

Antwoord

Er is weinig bekend over de herkomst van de financiële en militaire middelen van de opstandelingen. Zij plunderen regelmatig dorpen of steden waar zij aanslagen plegen. Ook zijn zij er verschillende malen in geslaagd militaire bases aan te vallen. Het lijkt erop dat de opstandelingen op deze manier een deel van hun wapens en financiële middelen hebben verkregen. In maart 2020 maakten enkele opstandelingen voor het eerst hun affiliatie met Islamitische Staat (IS) bekend via een videoboodschap. Het is echter niet duidelijk of zij ook financiële of materiële steun van IS ontvangen.

¹ <https://acleddata.com/2020/04/30/cdt-spotlight-escalation-in-mozambique/>

In Cabo Delgado bestaat, mede door het zwakke bestuur, een grote illegale economie. Er vindt veel smokkel plaats van o.a. edelstenen, hout, ivoor, mensen en drugs. Het is mogelijk dat de opstandelingen van die situatie profiteren.

Directie Sub-Sahara Afrika

Onze Referentie

BZDOC-1652916204-19

Vraag 4

Wat is de reactie van de Mozambikaanse autoriteiten op de ontwikkelingen in Cabo Delgado, op militair en niet-militair gebied? Hoe effectief is die reactie? Kloppen berichten dat zij gebruikmaken van Russische, Zuid-Afrikaanse en/of Zimbabweaanse huurlingen? Zo ja, wat vindt u daarvan?

Antwoord

De communicatie van de Mozambikaanse overheid over de gebeurtenissen in Cabo Delgado en de activiteiten van de autoriteiten is niet altijd helder. De Mozambikaanse overheid blijkt onvoldoende in staat de aanslagen te kunnen voorkomen. Het Mozambikaanse leger en de nationale politie zijn aanwezig in de provincie maar zijn onvoldoende geëquipeerd duurzaam orde te handhaven in het omvangrijke en afgelegen gebied. Het is belangrijk dat de overheid de grondoorzaken van conflict ook adresseert, omdat de onvrede en het geweld deels lijken voort te komen uit de grote armoede en ongelijkheid onder de bevolking. Er zijn berichten² dat de overheid in 2019, met zowel materieel als personeel, werd gesteund door de Russische *Wagner Group*. Sinds het begin van dit jaar wordt gerapporteerd³ over de aanwezigheid van de *Van Dyck Advisory Group*, een Zuid-Afrikaans veiligheidsbedrijf.

De internationale gemeenschap heeft bij de Mozambikaanse overheid aangedrongen op meer transparantie, over de situatie in Cabo Delgado alsook over het optreden van de autoriteiten.

Vraag 5

Bent u bekend met berichten dat het Mozambikaanse leger hardhandig zou optreden richting lokale dorpen in een poging om de jihadisten te stoppen, ook wanneer er geen bewijs is dat zij de jihadisten ondersteunen? Ziet u reden tot zorg over het optreden van de autoriteiten met betrekking tot het respecteren van mensenrechten? Zo ja, bent u bereid om deze zorgen over te brengen aan de autoriteiten?

Antwoord

Er zijn inderdaad berichten van hardhandig optreden richting de lokale gemeenschap en schendingen van mensenrechten door het Mozambikaanse leger. Deze berichten zijn zorgwekkend. De Nederlandse ambassade brengt de zorgen over de toenemende onveiligheid in Cabo Delgado, alsook de berichten over hardhandig optreden van de autoriteiten, op in de contacten met de Mozambikaanse overheid. Dit gebeurt zowel bilateraal als in EU-verband. Zie ook de antwoorden bij vragen 6 en 9.

Vraag 6

Wat is bij u bekend over het lot van radiojournalist Ibraimo Abu Mbaruco, die op 7 april spoorloos verdween? Klopt het dat hij door het Mozambikaanse leger is

² <https://www.economist.com/leaders/2020/04/02/jihadists-threaten-mozambiques-new-gasfields>
<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2020/04/02/mozambiques-mysterious-conflict-is-intensifying>
<https://mg.co.za/article/2020-03-31-the-insurgency-in-northern-mozambique-has-got-worse-why/>

³ <https://clubofmozambique.com/news/mozambican-government-hires-zimbabwe-retired-colonel-bulawayo24-news-158201/>

meegenomen? Bent u bereid om bij de autoriteiten om opheldering te vragen en met klem te verzoeken dat hij op vrije voeten wordt gesteld?

Directie Sub-Sahara Afrika

Antwoord

Van Ibraimo Abu Mbaruco is sinds zijn verdwijning op 7 april 2020 niets meer vernomen. Vlak voor zijn verdwijning is hij gezien in aanwezigheid van leden van het Mozambikaanse leger maar het is onduidelijk of hij daadwerkelijk door het leger is meegenomen. Mede op aandringen van de Nederlandse ambassade heeft de EU-delegatie in Mozambique op 15 april jl. in een verklaring de Mozambikaanse autoriteiten opgeroepen de verdwijning van Mbaruco grondig te onderzoeken. In dezelfde verklaring werd het belang van persvrijheid en het recht op informatie benadrukt. De EU-delegatie in Mozambique zal deze boodschap ook overbrengen tijdens de aanstaande politieke dialoog in het kader van Artikel 8 uit de Partnerschapsovereenkomst tussen Afrikaanse landen, de Caraïben en de Stille Oceaan en Europese Gemeenschap (ACS-EG) met de Mozambikaanse overheid op 5 juni.

Onze Referentie

BZDOC-1652916204-19

Vraag 7

Klopt het dat journalisten nog maar moeilijk of überhaupt geen toegang meer krijgen tot de provincie Cabo Delgado? Bent u bereid om er bij de autoriteiten op aan te dringen dat vrije toegang wordt verleend tot het gebied voor journalisten?

Antwoord

Ja, dit klopt. De Nederlandse ambassade dringt in haar contacten met de Mozambikaanse overheid aan op het belang van persvrijheid en het verlenen van toegang voor journalisten tot het gebied. Het onderwerp van verbeterde toegang tot het gebied voor journalisten, alsmede betere informatieverstrekking vanuit de Mozambikaanse overheid over de situatie in dit gebied, wordt in EU-verband ook steevast besproken met de Mozambikaanse overheid. Het conflict in Cabo Delgado stond dan ook op 5 juni jl. hoog op de agenda van de politieke dialoog (art.8) tussen de EU en de Mozambikaanse overheid. De EU heeft verdergaande hulp toegezegd, hoofdzakelijk humanitaire- en ontwikkelingssteun en overweegt ook ondersteuning op het gebied van veiligheid, stabiliteit en bestuur. De EU heeft aangedrongen op intensivering van de dialoog, onder meer om tot een plan van aanpak van de Mozambikaanse autoriteiten te komen om de onveiligheid in Cabo Delgado te verbeteren. Tevens heeft de EU opgeroepen tot het respecteren van de mensenrechten van de burgers van Cabo Delgado en is het belang van persvrijheid en het recht op informatie benadrukt.

Vraag 8

Deelt u de mening dat, naarmate het conflict langer duurt, het lastiger zal worden om terug te keren naar de vreedzame situatie in Cabo Delgado van voor 2017? Wat kan de internationale gemeenschap, en Nederland in het bijzonder, ondernemen om de acute crisis te bezweren, en zo te voorkomen dat er een kalifaat ontstaat die de stabiliteit in de wijde regio zal ondermijnen?

Vraag 9

Bent u bereid om, in samenwerking met andere Europese donoren, regionale partners zoals Zuid-Afrika en internationale instellingen zoals de Wereldbank en VN-instituten, te komen tot een coherent plan van aanpak om, samen met de Mozambikaanse regering, te voorkomen dat de crisis de komende weken en maanden verder escaleert, alsook tot een gedegen langeretermijnstrategie voor de inclusieve ontwikkeling van de provincie Cabo Delgado?

Antwoord vraag 8 en 9

De situatie in Cabo Delgado is zeer complex en de onveiligheid in de regio neemt toe. De mening dat het, naarmate het conflict langer duurt, het lastiger zal worden om terug te keren naar een vreedzame situatie, deel ik. De internationale gemeenschap, inclusief Nederland, onderneemt in samenwerking met de Mozambikaanse overheid verschillende initiatieven om bij te dragen aan de-escalatie van het conflict ten einde de stabiliteit in Mozambique en de regio te bevorderen.

Directie Sub-Sahara Afrika

Onze Referentie

BZDOC-1652916204-19

De Mozambikaanse overheid heeft recent ondersteuning gevraagd van de Afrikaanse Unie (AU) en van de regionale organisatie SADC (South African Development Community). In een ad-hoc SADC-bijeenkomst op 19 mei jl. is de situatie in Cabo Delgado besproken. SADC heeft aangekondigd Mozambique bij te willen staan in de strijd tegen terrorisme en gewapende groepen in Cabo Delgado. Vervolgstappen van de SADC zijn op dit moment nog niet duidelijk. De verslechterende situatie in Cabo Delgado staat ook op de radar bij de VN. De VN is aanwezig in Mozambique, maar ook zij hebben vanwege het geweld en de Covid-pandemie moeilijk toegang tot de regio. De VN probeert de situatie in Mozambique in al zijn aspecten te adresseren. Ook heeft de Secretaris-Generaal van de VN een gezant voor Mozambique, de Zwitser Mirko Manzoni.

De Nederlandse ontwikkelingsprogramma's in Cabo Delgado richten zich op water, voedselzekerheid, gezondheid, jeugdwerkloosheid en private sector ontwikkeling. Hiermee werkt Nederland aan het wegnemen van de grondoorzaken van het conflict.

Nederland is initiatiefnemer van het eind vorig jaar opgerichte *Multi-Stakeholder Platform (MSP)* voor Cabo Delgado. Dit platform brengt maatschappelijke organisaties, de private sector (inclusief de olie- en gasector), donoren en de overheid bij elkaar om inclusieve en duurzame ontwikkeling in de provincie te bevorderen. Organisaties als de Wereldbank, de Afrikaanse Ontwikkelingsbank en de VN zijn nauw bij het MSP betrokken. Momenteel zet de Nederlandse ambassade zich in om het MSP te koppelen aan het regionale overheidsagentschap dat recent is gecreëerd om de ontwikkeling van het noorden van Mozambique te coördineren. De hoop is dat dat zal bijdragen aan een betere dialoog en meer invloed op verbetering van de situatie in Cabo Delgado. Zie voor meer achtergrondinformatie de Kamerbrief over Cabo Delgado.

1) NRC, 6 mei 2020, 'Hoe jihadisten in razend tempo het noorden van Mozambique veroveren' (<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/05/06/hoer-jihadisten-in-razend-tempo-het-noorden-van-mozambique-veroveren-a3998833>).